

El futur del català, una radiografia sociolingüística

JOAN TUDELA

Publicacions EL MÓN. Editat amb el suport de la Diputació de Barcelona.

De la necessitat o no d'un conflicte lingüístic als Països Catalans

No fas pas gaires anys van recollir la llengua catalana del marge on l'havia deixat per morta la terrible trompada del franquisme. Els vells sacerdots de la parla van sortir finalment dels seus caus, on havien amagat i conservat el mots del poble i, entre preocupats i contents, van portar ràpidament la gran amiga ferida a l'hospital per tal de fer-li les primeres cures d'urgència i diagnosticar la seva capacitat de supervivència. Els metges i la resta del personal especialitzat en el salvament de llengües accidentades van treballar amb la natural diligència. La llengua no era morta, certament. Les ferides havien estat terribles, però el cor resistia. Ben aviat la podrien donar d'alta i acompanyar-la en el procés de recuperació, que tot seria llarg i complicat. Llarg i complicat en la mesura que llarg i complicada havia estat la malaltia soferta per la llengua catalana. Una guerra civil perduda i quaranta anys de repressió idiomàtica. Però també un fenomen migratori únic a tot el continent, una nova cultura àudio-visual de poder formidable que poc o gens respecta les petites cultures i, diuen alguns, una certa feblesa de la classe dirigent catalana, que mai no ha jugat fort la carta del català i que no tindria grans escrúpols a vendre aquest patrimoni històric a canvi del manteniment o la recuperació d'una certa hegemonia social a Espanya.

El llibre d'en Joan Tudela *El futur del català, una radiografia sociolingüística* ens presenta de forma periodística i llegidora els primers diagnòstics d'urgència sobre la salut del català, a partir no tant de fet polític del franquisme com de les noves realitats demogràfiques i culturals que s'han esdevingut a Catalunya aquests darrers anys. Sembla evident que el català hauria superat perfectament el llarg parèntesi franquista com n'havia superats d'anteriors sense grans problemes. La defecció idiomàtica d'una part de la burgesia i la presència a Catalunya d'uns quants milers de funcionaris de parla castellana hauria representat una dificultat ben

petita davant el fet fonamental d'un poble que conserva la seva llengua natural i que recupera novament les seves llibertats i institucions. Altres vegades havia passat, que les classes dominants mostressin la seva preferència pel castellà o el francès. I d'Universitat, d'Universitat veritablement catalana, diuen els que han estudiat la qüestió només hem tingut la medieval de Lleida. En aquestes circumstàncies el poble havia continuat parlant la seva llengua pròpia, que, com és natural, reeixia finalment a imposar la seva hegemonia a Catalunya.

Aquesta vegada, però, ens encarem a una realitat sociolingüística molt més complicada i també molt més perillosa. Tenim a Catalunya una comunitat de parla castellana molt important i a les cases catalanes hi han entrat darrerament uns convidats electrònics que no paren de parlar en castellà. És ben cert que aquesta vegada el lerroxisme han resultat impossible, malgrat els intents de restaurar-lo per part d'alguns intel·lectuals castellanoparlants, i que la immensa majoria de la població de parla castellana demostra un cert interès a aprendre el català i no el rebutja en absolut fora de casos molt particulars i insignificants. Un cert perill, doncs, ha estat evitat. Però aquesta victòria minsa si —com diuen alguns dels entrevistats per en Joan Tudela—, el castellà a Catalunya conserva i fins i tot amplia la seva preponderància i si les noves generacions de catalans es decideixen a reduir el català al paper de llengua familiar i col·loquial tot acceptant que el castellà sigui el gran instrument de comunicació social. En aquestes circumstàncies el català es convertiria en una mena de llatí medieval: una llengua de prestigi que s'utilitza d'una manera cerimonial en els grans actes simbòlics de la tribu, però que no es parla ni se sap al carrer i que no serveix per a la comunicació popular. En el llibre de Joan Tudela ja s'assenyala el fet preocupant que molts joves catalans accepten perfectament parlar en castellà en la seva vida

professional i social i no fan qüestió de la pèrdua d'influència social del català. D'altra banda, no deixa de ser molt preocupant que els mitjans de comunicació de masses en català encara siguin exclusivament testimonials.

Davant d'aquesta situació es planteja el problema de saber fins a quin punt la vigent política de normalització lingüística resulta clarament insuficient i si cal —com plategen alguns—, anar clarament cap al conflicte lingüístic amb vista a aconseguir per al català unes situacions semblants a les del flamenc a Bèlgica i del francès a Quebec. La convivència de dues llengües en un país determinat és una realitat provisional que acaba fatalment amb el predominio de l'una sobre l'altra. Si a aquest fet establert hi ajuntem el poder extraordinari del castellà, que va esdevenint una de les llengües més parlades del món i que comença fins i tot a substituir el francès en les preferències de les noves generacions europees i americanes, veiem clarament l'urgència de plantejar-se seriosament a Catalunya i als Països Catalans una estratègia a mitjà i a llarg termini per tal de fer recular en alguna mesura el castellà a les seves fronteres naturals i fer dels Països Catalans una nació monolingüe al marge de l'estatut polític que tingui en el si de l'Estat espanyol.

El llibre de Joan Tudela té, certament, la virtut de plantejar de forma clara i entenedora aquesta problemàtica del català a tots els indrets dels Països Catalans. De la seva lectura se'n desprèn una conclusió evident: el futur de la llengua catalana està en mans aquesta vegada dels catalans. De la resposta que les classes dirigents per un cantó i el poble per l'altre donaran a les grans preguntes sobre el futur de la nostra llengua, en depèn en gran mesura que d'aquí a uns quants anys el català sigui com el gaèlic a Irlanda o com el flamenc a Bèlgica.

JOSEP AMETLLER
Periodista